

Stoppa miljardsubventioner till kärnkraft

Svenska Dagbladet den 3 december 2024

Regeringen vill lägga miljardbelopp av skattepengar på att subventionera kärnkraft. Men argumenten för ett sådant gigantiskt industripolitiskt projekt är svaga och underlagen tunna.

Regeringen bygger sitt kärnkraftsprojekt på en planeekonomisk premiss: Att Sveriges elbehov kommer att mer än fördubblas fram till 2045 – från 140 till 300 terawattimmar. Men det är svårt att bedöma elbehovet så långt in i framtiden. Man ska också komma ihåg att elanvändningen har legat stilla i nästan 40 år.

Ett än större problem är att det inte finns något objektivet ”behov” av el på en avreglerad marknad som elmarknaden. I stället finns efterfrågan på el. Och efterfrågan på el är helt olika beroende på om den kostar 30 eller 80 öre per kilowattimme. Poängen med marknaden är att låta ett stort antal producenter och konsumenter mötas och komma överens om ett pris och en producerad kvantitet. Ingen, inte ens staten, har tillräckligt med information för att kunna avgöra hur stor den samhällsekonomiskt effektiva produktionen av el är.

Idag går remisstiden ut för regeringens utredning om finansiering av ny kärnkraft. Mest uppseendeväckande är förslaget till direkt subvention av kärnkraft, för att garantera producenten en intäkt som ligger över marknadspriset. Utredningen föreslår att denna nivå ska vara 80 öre per kilowattimme och räknar med ett marknadspris på 67 öre. Skattebetalarnas kostnad för fyra reaktorer blir då 5 miljarder per år i 40 år, alltså totalt 200 miljarder.

Utredningen föreslår att subventionen ska finansieras med en skatt på elräkningen. Utslaget på den planlagda förbrukningen på 300 terawattimmar blir kostnaden 2 öre per kilowattimme. Detta bygger på att elproduktionen ökar ytterligare, även med fler kärnkraftverk, utan subventioner.

Utredningens beräkning visar alltså på stora kostnader för skattebetalarna, men riskerar ändå att bli en glädjekalkyl. Utredningen antar att elpriserna kommer att stiga i framtiden, något som är svårt att sia om. Exempelvis skulle subventionen bli 12 miljarder per år – närmare 500 miljarder över 40 år – och elkunderna skulle behöva betala 9 öre mer per kilowattimme om vi utgår ifrån dagens priser och förbrukning.

Subventionen antas behövas trots att utredningen därtill föreslår att stora risker, exempelvis kreditrisker och fördringsrisker, lyfts över från kärnkraftsbolaget till skattebetalarna. En del handlar om politisk risk, men knappast merparten. Risköverflyttningen gör att kärnkraftens kostnad bedöms minska med 30 öre per kilowattimme, vilket kan ses som en ytterligare, indirekt subvention, även om den inte syns i statsbudgeten. De 300 miljarder i statlig upplåning som utredningen föreslår minskar också motståndskraften mot framtida kriser.

För att motivera de massiva subventionerna hänvisar regeringen till att kärnkraften skapar nyttor som inte är prissatta på marknaden. Men kärnkraften ger också upphov till kostnader, exempelvis kopplade till behovet av en störningsreserv vid snabbstopp och risker för fördring av nedmontering av kraftverk och förvaring av uttjänt kärnbränsle.

Den som vill spendera hundratals miljarder av skattebetalarnas pengar på att subventionera kärnkraft har en tung bevisbörda att visa att det finns enorma marknadsmisslyckanden av samma storleksordning. Det har regeringen hittills misslyckats med. Den senaste utredningen redovisade inte någon sammantagen samhällsekonomisk analys av förslaget.

I debatten hänvisas till att det kan bli dyrt och svårt att ha ett helt förnybart elsystem. Men det är inte vad frågan handlar om. Med investeringar i livstidsförlängning kan dagens kärnkraftverk finnas kvar till omkring 2060. Vattenkraften bidrar också till att stabilisera elsystemet. I stället för kostsamma subventioner till ett enskilt kraftslag bör regeringen arbeta för att alla kraftslag får betalt för sina stödtjänster, alternativt betalar för sin belastning på elsystemet.

Ett argument som brukar användas för kärnkraftssubventionerna är att energipolitiken alltid har varit föremål för politiska ingrepp. Det stämmer, och erfarenheterna förskräcker. Regeringen Persson spenderade miljardbelopp på att lägga ner kärnkraft i förtid, och stora summor har spenderats på vindkraftssubventioner under 2000-talet. Lärdomen är inte att springa i andra riktningen, utan att bedriva en kraftslagsneutral politik där alla energislag får konkurrera på lika villkor.

Flera remissinstanser, bland annat elforskningsgruppen på IFN, har också pekat på risken att kärnkraftsstödet kan minska viljan att investera i annan kraftproduktion, inklusive befintlig kärnkraft. Den politiska osäkerheten ökar och krav på ytterligare subventioner till energiproduktion kan höjas.

Vi delar regeringens entusiasm för kärnkraft som teknik: Den är miljövänlig, planerbar och stabil. Tyvärr är den också mycket dyr. Förhoppningsvis gör teknikutvecklingen att kärnkraften så småningom blir lönsam på marknadens villkor. Men att före dess subventionera fram kärnkraft på skattebetalarnas bekostnad är fel väg att gå.

Jacob Lundberg
Jonas Grafström
Fredrik Kopsch